

REZUMAT
RESUME

Teza de doctorat intitulată „*POSSIBILITĂȚI DE DEZVOLTARE A TURISMULUI RURAL ÎN JUDEȚUL ARAD PE BAZA INCLUDERII ÎN CIRCUITUL TURISTIC A REZERVAȚIILOR ȘI PARCURILOR NATURALE*” este structurată pe două părți, una de documentare științifică, una de cercetări proprii, ambele părți fiind materializate în șase capitole și urmărește:

- sublinierea evoluției, a gradului de dezvoltare și a rolului și a importanței turismului rural pentru dezvoltarea comunităților și a resurselor cu specific rural;
- evidențierea resurselor cu specific rural existente la nivelul județului Arad și a rezervațiilor și parcurilor naturale posibil de introdus în circuitul turistic de pe teritoriul județului;
- existența unor posibilități de dezvoltare a turismului rural în județul Arad pe baza includerii în circuitul turistic a rezervațiilor și parcurilor naturale.

Scopul tezei este acela de a sublinia faptul că turismul integrat în zonele și localitățile rurale reprezintă o alternativă de a rezolva, în același timp, probleme ce privesc, pe de o parte, satul, iar pe de altă parte orașul, iar obiectivele specifice urmăresc aspecte precum:

- identificarea elementelor și interferențelor specifice ce au susținut evoluția turismului rural;
- clarificarea unor aspecte privitoare la dezvoltarea durabilă a mediului rural prin turism rural;
- stabilirea metodologiei cercetării;
- cercetarea competitivității sectorului turistic rural pe plan intern și internațional;
- studiu privind resursele specifice ce pot asigura dezvoltarea formelor de turism specifice mediului rural din județul Arad;
- evidențierea rezervațiilor și parcurilor naturale existente pe teritoriul județului Arad, ce pot fi valorificate prin activități turistice;
- punctarea unei contribuții proprii prin proiectarea unor propuneri de posibilități de dezvoltare a turismului rural în județul arad pe baza includerii în circuitul turistic a rezervațiilor și parcurilor naturale.

Prima parte a tezei, cea a cercetărilor bibliografice, cuprinde două capitole. Primul capitol „*ELEMENTELE ȘI INTERFERENȚELE SPECIFICE CE AU SUSȚINUT EVOLUȚIA TURISMULUI RURAL*” face o introducere în tematica bibliografică a tezei, urmărind particularitățile specifice ale apariției fenomenului turistic.

Dezvoltarea zonelor rurale a fost întotdeauna puternic marcată de activitățile non-agrare, deoarece acestea au o funcție complementară în economia rurală. Printre alte activități valorificatoare ale potențialului satului s-a născut ideea împletirii activităților tradiționale cu cele legate de ospitalitate și recreativitate. În ceea ce privește *turismul rural*, acesta nu este un fenomen nou, cazarea turiștilor la sate fiind practică de decenii în țările Uniunii Europene (UE). Primele forme organizate ale turismului rural au fost marcate o dată cu apariția, în secolul XIX. Factorii care influențează apariția și

dezvoltarea activității turistice în mediul rural pot fi grupați în următoarele categorii: factori economici, factori psihologici, factori demografici, factori naturali, factori politici, factori conjuncturali:

- Creșterea nivelului de educație;
- Creșterea duratei timpului afectat pentru recreere;
- Ameliorarea transporturilor și comunicațiilor;
- Creșterea cererii de oferte turistice „personalizate”;
- Creșterea interesului pentru menținerea sănătății;
- Perfecționarea industriei de echipament sportiv și turistic;
- Autenticitatea spațiilor rurale;
- Liniștea și confortul psihic;
- Creșterea numerică a pensionarilor;
- Afirmarea individualismului pe piață;
- Creșterea interesului organismelor administrative la nivel local și județean.
- Creșterea cererii pentru o nouă formă de vacanțe, susținută de un mediu înconjurător mai puțin poluat;
- Devin tot mai dese și mai importante călătoriile la sfârșit de săptămână;
- Turismul rural susține dezvoltarea economiei rurale.

Turismul rural este de fapt un fenomen de dată recentă. De mult timp-chiar decenii pentru multe țări europene-se practică fie spontan, fie organizat, activități turistice la țară. Ceea ce este nou, însă, se referă la dimensiunea fenomenului în spațiul rural. Această expansiune este determinată de existența a două motivații pentru turismul rural: pe de o parte este vorba de relansarea și dezvoltarea domeniului rural, iar pe de altă parte, de o formă de turism alternativă la turismul de masă tradițional.

Fiind un fenomen socio-economic relativ recent, preocupările de a defini turismul rural sunt relativ sporadice și eterogene, ele avându-și sursa în interesul acordat acestei problematice de către diverse categorii de specialiști. În ansamblul economiei locale, turismul rural se definește ca fiind o formă de valorificare turistică a spațiilor rurale prin exploatarea resurselor naturale, a valorilor și tradițiilor culturale și istorice, a produselor agricole și prin produsele de marcă (consacrate) ilustrative ale identității regionale, etnografice și culturale, care să acopere nevoile consumatorilor în materie de primire, alimentație, activități recreative, divertisment și diverse servicii.

Trăsături specifice, care caracterizează activitățile de turism rural sunt:

- localizarea în zonele rurale (existența în localități rurale);
- construirea produsului turistic în mod funcțional, bazat pe caracteristicile lumii rurale (spațiu deschis, contact cu natura, tradiție, organizare și practici tradiționale);
- ruralitatea ca scală (din punct de vedere al clădirilor și amenajărilor-de obicei la scară mică-conservându-se infrastructura rurală);
- caracterul tradițional (creștere domoală și organică în legătură cu familiile locale avându-se în vedere păstrarea funcționalității rurale și conservarea modului de viață rural);

- diversitatea formelor de prezentare, funcție de: mediile rurale și economice, istoric și așezare (păstrându-se identitatea culturală specifică).

De o manieră generală, turismul în mediul rural cuprinde: agroturismul, ecoturismul, turismul de afaceri, turismul destinat tinerilor, turismul social, turismul sportiv, turism în scopul îmbunătățirii sănătății etc. Întrucât tot mai mulți turiști și-au manifestat dorința de a-și petrece timpul liber în mijlocul naturii, segmentul de piață a devenit suficient de vast pentru a permite fragmentarea sa în patru nișe distincte: - ecoturism; turism de aventură; turism în medii sălbatice; camparea. Experiența turistică a demonstrat, de-a lungul timpului, că indiferent de forma de turism practică, în general rezultă o serie de impacturi resimțite atât de societate, cât și la nivelul mediului natural.

Al doilea capitol al tezei „*EVIDENȚIEREA UNOR ASPECTE PRIVITOARE LA DEZVOLTAREA DURABILĂ A MEDIULUI RURAL PRIN TURISM RURAL*” urmărește evidențierea aspectelor reprezentative legăturii dintre turism rural și spațiu rural, în prima parte, iar în partea a doua a dezvoltării durabile a acestei activități în mediul rural, un oarecare accent fiind pus și pe aspectele reprezentative ce caracterizează satul turistic.

Spațiul rural este locul manifestării turismului rural, dar totodată și „furnizorul” de resurse valorificabile prin acest tip de activități, datorită acestui aspect fiind mai întâi necesară o oarecare trecere în revistă a unor aspecte reprezentative.

Spațiul rural, în Europa, deține 85% din totalul ariei geografice continentale. Mai mult de jumătate din populația statelor membre ale Uniunii Europene trăiește în zonele rurale. Lumea rurală europeană a suferit de mulți ani un proces de transformare radicală, care datorită unor factori ce acționează asupra ei se află într-un echilibru fragil de existență. Majoritatea zonelor rurale din Europa nu mai reflectă imaginea dominanței sectorului agricol și a migrării muncii. Declinul în activitățile agricole tradiționale, exodul din zonele rurale și îmbătrânirea populației, poziția îndepărtată a unor zone, calitatea slabă a infrastructurii și serviciilor sunt unele dintre problemele majore pe care le înfruntă zonele rurale, la care se adaugă și altele. Uniunea Europeană s-a ocupat de problemele din zonele rurale implementând propria politică de dezvoltare rurală.

Zonele rurale oferă mari oportunități de dezvoltare a turismului rural, practicarea acestuia fiind chiar necesară în perioada actuală. Cele mai multe studii au arătat că turismul combinat cu resursele rurale și produsele tradiționale ar reprezenta o importantă „unealtă” pentru revitalizarea economiei rurale, și că acestea ar trebui să fie componente esențiale în strategia de dezvoltare. Există multiple exemple potrivit cărora multe zone au reușit să valorifice caracterul de nișă al formelor de turism specifice mediului rural și prin strategii adecvate și eficiente de valorificare a resurselor și produselor tradiționale să treacă de la stadiul de pionerat la o alternativă valoroasă din punct de vedere economico-social pentru mediul rural. Dezvoltarea turismului rural se impune în spațiul rural, atât pe plan economic, cât și social. Astfel, contribuie la viața economică a satului, prin următoarele:

- posibilitatea realizării unei politici de dezvoltare a acestuia pe termen lung, în strânsă legătura cu alte politici sectoriale, agricultura, infrastructura, protecția mediului;

- posibilitatea de a deveni un suport pentru noi afaceri și locuri de muncă și care să determine o nouă dezvoltare în plan local și regional;

- încurajarea activităților tradiționale locale, cu precădere artizanatul, dar și cele care pot determina dezvoltarea unui comerț specific și crearea de noi locuri de muncă;

- creșterea veniturilor locuitorilor din așezările rurale, generate prin valorificarea resurselor locale, produse agroalimentare ecologice pentru consumul turiștilor sau vânzarea către aceștia și potențialul turistic existent (pentru agrement, excursii etc.);

- factor dinamizator al procesului de creștere a calității vieții în mediul rural.

Dezvoltarea spațiului rural este o activitate de importanță vitală, atât prin dimensiunea spațiului rural, exprimată prin suprafața deținută, cât și prin ponderea populației ocupate în activități diverse. O mare parte din localitățile zonelor rurale sunt foarte bune păstrătoare de tradiții. Dacă la tradiții și obiceiuri se adaugă resursele naturale și produsele tradiționale specifice rezultă un produs turistic valoros care ar putea contribui la multe din problemele acestor zone. Multe dintre problemele actuale ale zonelor rurale sunt legate de lipsa generală a unei dezvoltări coordonate. Cert este că prin intermediul formelor de turism rural, pot fi valorificate o serie de elemente specifice zonelor rurale, în cadrul produsului turistic rural putând fi incluse:

- resursele naturale existente;
- fermele agricole propriu-zise;
- diverse obiective turistice definite drept „curiozități”;
- modul de viață specific rural:
 - tradiții și obiceiuri;
 - meșteșugurile tradiționale;
 - arhitectura rurală;
 - gastronomia locală.

Însă, în condițiile în care astăzi consumatorii se reorientează vizibil spre produsele ecologice, calitatea superioară a produselor rurale, și valorificarea acestora prin turism, poate reprezenta o șansă pentru economia multor zone rurale.

Turismul este în primul rând o activitate economică, multe din regiunile turistice au ca principală sursă de venit activitatea turistică. Rolul său economic continuă prin crearea de noi locuri de muncă, generarea de venituri pentru populație și de bugete neguvernamentale, antrenarea zonelor mai puțin dezvoltate. Astfel, în multe situații s-a ajuns la intensificare a infrastructurii și echipamentelor incompatibilă cu dezvoltarea rurală graduală. Deși definit ca o „industrie fără fum”, turismul contribuie direct și indirect, la creșterea poluării globale. Utilizarea mijloacelor auto în transporturile turistice poluează atmosfera, avioanele ridică nivelul poluării sonore, turismul neorganizat și gradul redus de culturalizare a turiștilor sunt sursele ale unei poluări a peisajului cu diverși agenți. La acestea se adaugă poluarea estetică – prin neintegrarea construcțiilor în liniile peisajului natural sau ale tradițiilor arhitectonice ale zonei respective, sau poluarea spirituală – prin apariția produselor turistice de tip kitsch.

Formele de turism rural posibil de desfășurat în mediul rural pot fi numeroase însă cele care în opinia noastră se apropie cel mai mult de conceptul de „durabilitate” sunt trei la număr, respectiv ecoturismul, turismul rural și agroturismul.

O variantă a dezvoltării satului contemporan o reprezintă satul turistic. La sfârșitul secolului, în țările dezvoltate, se manifestă o cerere crescută pentru turismul în regiunile rurale. Cauzele acestei orientări au o natură economică, dar și de alt gen; reîntoarcerea la natură, adeziune la grupurile specifice zonelor rurale, de la familie până la grupul de muncă, inițierea în meșteșuguri, curiozitatea și dorința de cunoaștere. Pondere în factorii motivaționali au cura de aer, odihna, precum și practicarea sporturilor, de iarnă sau nautice, drumețiile, vânătoarea și pescuitul. Avantajele existenței unor sate turistice sunt evidente. Pornind de la adevărul prin care turismul este una dintre activitățile ce se efectuează numai în câmpul valorilor, a elementelor cu mare grad de originalitate, înțelegem că accentul trebuie să fie pus pe valorificarea acelor resurse ce au forța cea mai mare de atracție turistică. Se ajunge astfel la o anumită tipologie a satelor turistice (sate istorice, piscicole, pomicole) care în final își pun amprenta pe tipologia formelor de turism ce pot fi practicate în arealul lor.

Partea a doua, cea a cercetărilor proprii debutează cu al treilea capitol al tezei, „*METODOLOGIA CERCETĂRII*”, capitol consacrat materialului și metodologiei de analiză. S-a considerat oportună stabilirea unei metodologii coerente de analiză, respectiv definirea terminologiei specifice și a unor indicatori care cuantifică starea, caracteristicile și potențialul socio-economic. S-au clarificat:

- Descrierea succintă a scopului și obiectivelor propuse ale tezei
- Etapele cercetării și sursele de informare
- Localizarea cercetărilor în timp și spațiu.

Al patrulea capitol al tezei „*CERCETĂRI ASUPRA COMPETITIVITĂȚII SECTORULUI TURISTIC RURAL PE PLAN INTERN ȘI INTERNAȚIONAL*” are la bază trei linii directoare:

- Tendințe la nivel european privind turismul rural
- Cercetări asupra competitivității sectorului turistic rural pe plan intern
- Satele turistice europene-aspecte exemplificative.

Interesul existent la nivel european pentru dezvoltarea turismului rural poate fi evidențiat prin prisma principalele tendințe ce se înregistrează în domeniul turismului, până în prezent și care se va amplifica în perspectiva anilor 2020, în ceea ce privește cererea și oferta turistică.

Există diverse documente comunitare care încearcă să valorifice activitățile ce se pot realiza în spațiul rural. În anii '90 instanțele comunitare aplică turismului rural un tratament ferm și de durată, aplicat printr-o optică dublă:

- agrară, ca activitate ce poate să contribuie la îmbunătățirea veniturilor agricultorilor și a condițiilor de viață și de producție în exploatarea agricole;

- turistică, ca expresie a noilor forme de turism. La început perspectiva agrară a avut o pondere mai mare decât cea turistică, ca urmare a faptului că s-a produs mai rapid dezvoltarea politicii comunitare agrare.

Așezările rurale care să ofere produse unice pe piață sunt mai puțin numeroase. Păstrarea unei imagini de marcă a prestației turistice necesită existența unui raport optim între natura ofertei, calitatea serviciilor și prețul perceput. Spațiul rural oferă însă, o mulțime de elemente turistice profitabile: pensiunile, campingurile și cazarea în gospodăriile țărănești pot susține o gamă largă de activități precum plimbări pedestre, turism cultural, turism fluvial, pescuit, vânatoare, echitație, sporturi de iarnă, cicloturism etc.

Turismul rural are în România un mediu de dezvoltare excelent, dintr-un motiv banal: aproximativ jumătate din populația țării trăiește la sate. Analizând piața turistică externă a turismului rural și comparând, atuu-rile ofertei românești în domeniu aceasta se particularizează prin:

- ponderea ridicată a cadrului natural montan virgin, în componență naturală, nemodificată;
- conservarea elementelor vechi de civilizație rurală și aplicarea lor în viața de zi cu zi;
- prezența unor tradiții și valori etno-folclorice reprezentative (arhitectura populară, meșteșuguri, folclor și port popular, sărbători folclorice și obiceiuri populare, etc.);
- ospitalitatea românească cu influențe de tip latin, obiceiurile gastronomice de la marile sărbători religioase creștin ortodoxe;
- cură de fructe și alte produse de pădure, consumul de alimente proaspete bio și ecologice la preturi foarte mici, practicarea terapiei ocupaționale și inițierea în tainele medicinei naturiste populare românești.
- integrarea în viața comunităților rurale foarte vechi și trăirea atmosferei specifice acestora;
- un număr mare de vorbitori de limbi străine de largă circulație internațională; facilitatea în a înțelege și a vorbi limbi străine

Studiile efectuate de Autoritatea Națională a Turismului din România, realizate de către o serie de institute de specialitate din 11 țări în care România are Birouri de Promovare Turistică, respectiv: Austria, Germania, Italia, Finlanda, Ungaria, Norvegia, Suedia, Marea Britanie, Spania, Franța și Danemarca au evidențiat o serie de aspecte reprezentative privind percepția României ca destinație turistică. Străinii care vizitează România, caracterizează oferta turistică românească prin următoarele aspecte:

- din toate studiile analizate rezultă că România *are resurse naturale considerabile*, cu un mare potențial pentru dezvoltarea turismului, respectiv turismului rural;
- toate tipurile de programe oferite de România întâmpină o concurență acerbă pe piețele vest-europene;
- destinațiile concurente oferă o gamă variată de facilități pentru toate categoriile de turiști;
- oferta românească este relativ limitată, restrânsă la câteva stațiuni, iar în cadrul acestora, doar la câteva hoteluri;
- serviciile sunt inferioare celor de pe destinații concurente precum Bulgaria, Turcia, Grecia sau Cipru;
- agrementul nu se ridică la nivelul ofertei din alte destinații;

- infrastructura tehnico-rutieră este necorespunzătoare;
- lipsa unor hoteluri de confort superior în marile orașe și în stațiunile turistice de interes internațional;
- din punct de vedere al raportului calitate-preț, România a încetat să mai fie o piață turistică atractivă.

Popularitatea turismului rural a crescut în ultimii ani, de la inițiative cu caracter individual s-a ajuns la o adevărată alternativă de petrecere a timpului liber. Până în anul 1989 nu a fost posibilă organizarea activității de turism și nici amenajarea corespunzătoare a satelor turistice. După 1990, interesul pentru turism rural renaște, iar primele zone cu activitate turistică, în condițiile economiei de piață, au fost Rucăr, Moeciu, Bran, extinzându-se apoi și în alte regiuni. Dacă în anul 1994, an de referință, numărul total al pensiunilor era destul de redus, respectiv 116 unități din 2840 total unități turistice de primire, după anul 2000 numărul pensiunilor turistice crește vertiginos. Tendințele pieței turistice rurale românești indică:

- o relativă stagnare a clientelei pentru marile drumeții pedestre;
- un progres al clientelei „*plimbăreților de ziuă*” sau de o jumătate de zi, clientela obișnuită care nu caută exploatarea sportivă;
- căutarea, tot mai accentuată, în special de către organizatori specializați, de drumeții „*fără sac*” și de locuri de cazare confortabile.
- 3/4 din cei ce apreciază turismul rural sunt practicanți în familie;
- într-un clasament al activităților preferate în vacanțele rurale prima poziție este deținută de vizitarea localităților și monumentelor (23%), drumețiile pedestre (16%), băile și apoi sejururile;
- iubitorii de vacanțe rurale reclamă cu hotărâre măsuri pentru:
 - mai multe informații asupra regiunii vizitate;
 - o mai bună semnalizare a locurilor de popas și a obiectivelor de interes turistic;
 - iar în cazul vacanțelor de peste patru zile mai multă preocupare pentru animație.

Din punct de vedere al turismului în ariile protejate sunt de remarcat aspecte precum:

- România este singura țară de pe continent pe teritoriul căreia sunt prezente 5 din cele 11 regiuni biogeografice europene (alpină, continentală, panonică, stepică și pontică).
- În România există 28 de arii naturale protejate majore de interes național, și anume: Rezervația Biosferei Delta Dunării, 13 parcuri naționale și 14 parcuri naturale.
- În afara acestor arii protejate majore, la nivel național există 941 de rezervații științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale a căror suprafață totală este de aproximativ 316.012,6 hectare. Ținând cont de faptul că o mare parte a acestor arii protejate sunt incluse în ariile protejate mari (în parcurile naționale, parcurile naturale și în rezervațiile biosferei), suprafața totală a ariilor naturale protejate din România (cu excepția siturilor Natura 2000) acoperă 1.702.112 ha, ceea ce reprezintă peste 7% din suprafața terestră a țării.

- Odată cu eforturile depuse pentru protejarea și conservarea naturii s-a pus și problema dezvoltării durabile a acestor areale, fiind trasate strategii de dezvoltare, iar unul dintre domeniile principale de acțiune îl poate constitui turismul rural.

Integrarea în produsul turistic rural, atât a resurselor antropice cu specific rural, gen: tradiții, meșteșuguri, arhitectură, obiceiuri, etc., este la fel de importantă precum este și adăugarea la acestea printr-un management durabil a resurselor naturale, de genul: reliefului, vegetației, hidragrației, de multe ori reunite sub forma unor parcuri, rezervații, într-un cuvânt a unor arii naturale protejate. Din acest punct de vedere nu puține sunt exemplele europene care au valorificat prin turism rural aceste resurse naturale cu valoare deosebită, prin prisma acestora valoarea produsului turistic fiind una foarte mare. Pe parcursul acestui capitol sunt evidențiate unele exemple europene de sate care au valorificat diverse resurse cu valoare naturală ridicată prin prisma turismului rural, dar și cu unele exemple românești, ce dispun de asemenea resurse ce pot stimula activitatea turistică rurală.

Capitolul cu numărul cinci al tezei „STUDIUL ASUPRA RESURSELOR TURISTICE DE PE TERITORIUL JUDEȚULUI ARAD CE POT SUSȚINE ACTIVITĂȚI TURISTICE RURALE” urmărește particularitățile specifice arealului cercetărilor, descrierea resurselor turistice de pe teritoriul județului Arad importante pentru turismul rural, precum și analiza potențialului de dezvoltare pe areale rurale a teritoriului.

Acoperind aproximativ 3,6% din teritoriul României., județul Arad este ca suprafață al șaselea județ al țării. Structura administrativă a județului luat în studiu este compusă din:

- 1 municipiu : Arad, reședința de județ;
- 9 orașe (Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Lipova, Nădlac, Pâncota, Pecica, Sântana, Sebiș), formate din 21 de localități, din care 10 sunt localitățile urbane propriu-zise și 12 sunt sate ce intră în componența unităților administrativ-teritoriale;
- 68 de comune cuprinzând 261 de sate.

Potrivit analizelor efectuate de autoritățile județului, comunele cu localități componente numeroase indică o concentrare mai mare în jumătatea estică a județului și îndeosebi în zona montană. Comunele cu cel mai mare număr de sate sunt: Hălmagiu (11), Craiva (10), Gurahonț (10), Săvârșin (9), Bârzava (8), Vârfurile (8), Pleșcuța (7). În partea vestică a județului, predomină comunele cu 2-3 sate, cu unele excepții: comunele Vladimirescu, Secușigiu, Șagu, Mișca cu patru sate. Comune cu un singur sat sunt: Dorobanțiș, Semlac, Șeitin, Șimand, Socodor, Sepreș, Covăsînt.

Distribuția teritorială a localităților este puternic influențată de condițiile de relief, la care se adaugă și alți vectori teritoriali cum sunt atractivitatea zonelor de frontieră, vecinătatea municipiului reședință de județ, situarea pe rețele majore de transport.

Aceste discrepante teritoriale determină conturarea în partea de est a județului a unei zone predominant rurale, cu localități mici și risipite pentru care accesul la dotări și servicii de tip urban este redus.

Potențialul turistic al județului Arad este unul de mare valoare. Îmbinarea armonioasă a formelor de relief, climatul favorabil, elementele faunistice și de floră, prezența apelor minerale și

abundența monumentelor istorice și de arhitectură fac din acest areal o veritabilă zonă de convergență turistică.

Complexitatea teritorială a județului Arad este pusă în evidență de asocierea formelor de relief care conturează unități bine definite de câmpie, dealuri cu caracter piemontan, munți joși și depresiuni și masive montane. Relieful județului este variat, zonele de câmpie, colinare și muntoase (de joasă altitudine) ocupând suprafețe relativ egale - Munții Apuseni (35%), Dealurile Vestice (15%), Câmpia de Vest (50%). Teritoriul administrativ al județului Arad se suprapune peste patru bazine hidrografice principale. Vegetația județului se caracterizează prin predominarea formațiunilor zonale de silvostepă și forestieră. Doar 46% din teritoriul județului este ocupat de vegetație naturală propriu-zisă (aici se include fondul forestier, pășunile și fânețele), restul (54%) fiind înlocuită cu vegetație de cultură sau având alte folosințe ale terenului. Comparativ cu alte regiuni în care predomină relieful de câmpie, teritoriul județului Arad are un climat cu nuanțe mai moderate.

Rezervații naturale existente și valorificabile prin turism rural, din județ sunt în număr de 24. De menționat este faptul că mare parte dintre ele se regăsesc în zona rurală. Din categoria parcurilor naturale, din județ, valorificabile și prin turism rural face parte Parcul Natural Lunca Mureșului, cu o suprafață actuală de peste 17 ha și oarecare activități, mai ales ecoturistice în dezvoltare. Dintre cele mai reprezentative obiective turistice naturale ale județului Arad amintim rezervațiile naturale Peștera Valea Morii (comuna Moneasa), Dosul Laurului și Baltele Gurahonț (comuna Gurahonț), Runcu-Groși (comuna Bârzava), Poiana cu narcise Rovina și Balta Rovina, (orașul Ineu), Balta Șoimoș (orașul Lipova), Pădurea Sic (comuna Cărand), Peștera lui Duțu (comuna Săvârșin), Locul fosilifer Monoroștia (Comuna Bârzava), Locul fosilifer Zăbalț (comuna Ususău), Pădurea de stejar pufos de la Cărand (comuna Cărand), Sărăturile (comuna Socodor), Arboretul Macea (comuna Macea), Prundul Mare (Parcul Natural Lunca) și parcul natural Lunca Mureșului ce se desfășoară atât pe teritoriul județului Arad cât și pe teritoriul județului Timiș.

Reprezentând creația umană, resursele turistice antropice sunt rodul eforturilor tehnice, culturale și economice, cât și elementele materiale și spirituale tradiționale ale oamenilor, manifestate de-a lungul timpului într-o îmbinare armonioasă cu natura, pe parcursul capitoului, cu referire strictă la județul luat în studiu, au fost analizate:

- Specificul arhitecturii rurale arădene;
- Meșteșugurile vechi-element de atracție turistică;
- Tradițiile zonei-importantă resursă pentru activitățile turistice rurale.

Principalele direcții care trebuie vizate pentru valorificarea potențialului rural arădean sunt:

- restabilizarea gospodăriilor țărănești și a întregii politici agrare;
- stimularea activităților non agricole complementare, în mod deosebit prin crearea de noi unități economice îndeosebi agroproductive și de servicii și prin valorificarea potențialului turistic și agricol;
- selectarea unor localități specifice zonelor etnografice românești pentru finanțarea etapizată a unor proiecte de amenajare complexă pentru agroturism;

- elaborarea de studii și proiecte de amenajare locală a spațiului rural, mai ales ca proiect pentru practicarea sporturilor, agrementului și divertismentului cultural, programe turistice, pentru a oferi turiștilor în zonele rurale o gamă cât mai variată de ocupații și atracții.

Necesitatea extinderii activităților în turismul rural la nivelul mediului rural al acestui județ este rezultatul creerii condițiilor favorabile de armonizare a unor elemente care cuprind:

- resurse turistice variate;
- aprovizionarea cu produse agroalimentare, artă populară tradițională, meșteșuguri și folclor se face direct de către exploatarea agricolă, familia și comunitatea rurală;
- oferta împrejurimilor naturale și cerințele ecologice este compatibilă cu activitățile turistice.

Ultimul capitol al tezei, cel cu numărul șase, „*POSSIBILITĂȚI DE DEZVOLTARE A TURISMULUI RURAL ÎN JUDEȚUL ARAD. PROPUNERI*” urmărește specificul activității turistice din zona rurală arădeană, formele de turism cu potențial funcție de resursele existente, iar pe final vine cu propuneri concrete de dezvoltare a turismului în mediului rural prin includerea în circuitul turistic atât a resurselor naturale de genul parcurilor, rezervațiilor, cât și a celor antropice.

Luând în considerare principalele elemente care condiționează dezvoltarea activităților turistice în județul Arad, putem identifica tipurile de turism care pot fi practicate cu succes: turismul, turismul rural, turismul activ, turismul de vântoare și pescuit, turismul de afaceri și de sfârșit de săptămână, turism de tranzit.

Pe teritoriul județului Arad se pot distinge mai multe zone/areale turistice, diferențiate între ele în funcție de specificul potențialului natural și antropic, de tipurile și gruparea obiectivelor turistice, de modalitățile de valorificare turistică a potențialului deținut, de posibilitățile și calitatea infrastructurii de acces:

- 1. Zona turistică Arad**
- 2. Zona turistică Valea Mureșului**
- 3. Zona turistică Munții Codru Moma**
- 4. Zona turistică Depresiunea Gurahonț-Hălmagiu.**

Atuurile zonei sunt:

- Potențialul turistic natural, respectiv condițiile geografice, specifice arealului reprezintă puncte forte atunci când vorbim de sectorul agroturistic al acestei zone.
- Potențialul antropic poate contribui la creșterea veniturilor și atragerea tinerilor în mediul rural, luând în calcul și activitățile agroturistice, la baza acestei afirmații stând faptul că o mare parte din localitățile arealului sunt foarte bune păstrătoare de tradiții. Mediul rural nu a pierdut din originalitate, din atractivitate ci a sprijinit menținerea identității așezărilor, culturii, tradițiilor.
- Un alt aspect pozitiv este faptul că în ultimul timp s-a conștientizat ideea existenței unui potențial turistic mare și a început să fie promovată, totuși încă destul de timid zona.

Și la nivelul județului Arad există numeroase sate cu potențial turistic, noi am ales să exemplificăm trei dintre ele: *Șiria, Hășmaș, Tauș, Săvârșin, Cărand*.

Ca răspuns la interesul crescut pentru cunoașterea naturii se conturează treptat o nouă direcție de dezvoltare a turismului în mediul rural, punând un accent deosebit pe resursele naturale. Incluziunea în circuitul turistic, cu anumite norme de protecție evident, a unor resurse de genul parcurilor și rezervațiilor poate furniza veniturile atât de necesare pentru protejarea acestora. Dezvoltarea activităților turistice, într-un context durabil evident, poate spori nivelul de educație și conștiință al turiștilor și locuitorilor comunității locale, transformându-i în susținători entuziaști ai conservării mediului natural și cultural. Celor prezentate li se alătură o tendință tot mai accentuată a lumii civilizate de a conviețui în bune condiții cu mediul înconjurător, de a petrece mai mult timp în natură, de a fi mai aproape de tot ceea ce este curat, viu și liniștit. Numărul celor ce solicită vacanțe în natură, în mediul rural, este în creștere pe întreg globul. Turismul soft, la țară sau în plină natură, este tot mai dorit de orașenii cu mulți bani, dar stresați, dornici de întoarcere la natură, la viața din cadrul comunităților rurale.

Paradicmele turismului eco în mediul rural-noua filozofie existențială a colectivităților locale-gazdă și a turiștilor sosiți în aceste zone-vor constitui punctul de plecare pentru generarea a noi moduri de abordare a acestor activități, atât prin prisma dezvoltării economice (aparitia de noi locuri de muncă și noi meserii, renașterea meșteșugurilor, valorificarea superioară a materiilor prime existente, etc.), dar și a dezvoltării durabile (grija față de mediul înconjurător, prezervarea resurselor și a tradițiilor).

Nu este suficientă numai identificarea arealelor favorabile turismului rural, trebuie *analizați mai mulți factori din zonă*, factori care pot susține sau frâna acest domeniu:

1. *Populația locală*
2. *Organizații turistice rurale locale/regionale:*
3. *Cooperarea între administrația locală, gospodari și organizațiile turistice.*

Luând în considerare elementele specifice arealului, detaliate de noi de altfel de-a lungul punctelor anterioare, am realizat câteva propuneri prin care considerăm că ar putea fi cel mai bine valorificate aceste elemente și ar contribui la dezvoltarea activității turistice rurale în areal:

- Proiectarea satului ecologic-modalitate de includere în circuitul turistic a rezervațiilor și parcurilor naturale
- Dezvoltarea turismului rural ecologic în arealul Parcului Național Lunca Mureșului.

Cert este că turismul în mediul rural este încă în fază incipientă în România, și în arealul supus studiului, dar poate avea o contribuție foarte importantă în dezvoltarea ruralului, nu numai în termeni financiari ci și prin crearea de noi locuri de muncă, noi practici de muncă, injectarea unei vitalități noi în economia ruralului, etc., lucrarea de față fiind un demers de evidențierea a problematicii abordate pentru acest areal.